

کنگره دورنمای اقتصادی ایران را بهبود داد

احتمال تصویب توافقنامه هسته‌ای توسط کنگره آمریکا افزایش یافته و در نتیجه احتمال احیای اقتصاد ایران بسیار زیاد است. وضعیت بازار سهام بدتر شده و داستان خستگی تجار و کاهش قیمت نفت و بادهایی که از طرف چین و اروپا می‌وزد این داستان را پیچیده‌تر کرده‌اند. اما دستاوردهای ناشی از برنامه هسته‌ای را می‌توان به وضوح دید: در کوتاه مدت شوک افزایش تقاضا در ایران محسوس خواهد بود و وضعیت مالی باثبات‌تر خواهد شد. در نتیجه کشور این فرصت را خواهد داشت تا وضعیت اقتصادی خود را در دراز مدت عوض کند.

سرمایه‌گذاران اکنون می‌توانند نگاهی به مانع سیاسی بعدی بیندازند. چشم‌های ناظران امور به بحث‌های مجلس و اجرای مفاد توافقنامه هسته‌ای توسط ایران خیره خواهد شد.

سرمایه‌گذاران بین‌المللی و داخلی منتظرند ببینند که معافیت از تحریم‌ها چه اثری بر اقتصاد ایران دارد. تحلیلگران بازار نفت انتظار دارند که ایران به سرعت تولید نفت خود را تا سال آینده به میزان 600000 تا یک میلیون بشکه در روز افزایش دهد و به سطح تولید سال ۲۰۱۱ باز گردد. بازیگران بخش‌های خودروسازی و معادن و صنایع هوایی غیرنظامی دارند خود را برای سرمایه‌گذاری‌های گسترده آماده می‌کنند. به علاوه در سطح گسترده‌تری انتظار می‌رود که سرمایه‌گذاری‌های جدید صورت گرفته و ورود تجاری که حاضر به تقبل ریسک می‌باشند و کیفیت بالای واردات و همچنین انتقال تخصص و فن‌آوری قدرت تولید را افزایش دهند. مشاور ارشد دولت ایران محمد نوبخت اظهار داشته که با وجود کاهش قیمت نفت وی انتظار دارد که ترقی دادن اقتصادی توسط لغو تحریم‌ها باعث شود تا نرخ رشد تولید ناخالص داخلی از 3 درصدی که برای امسال انتظار می‌رفت به 5 درصد در سال آینده افزایش می‌یابد.

این شور و هیجان در تقابل با روحیه بازار سهام تهران می‌باشد که وضعیت افراد رو به فنا می‌رود. نمودار اول نشان می‌دهد که چگونه روزهای آخر مذاکرات هسته‌ای باعث افزایش اعتماد شد ولی بعد از امضای توافقنامه اعتماد دوباره کاهش یافت. شاخص بورس ۱۰ درصد از ارزش خود را در ۶۰ روز گذشته از دست داده و ۱۲ درصد از ارزش آن در همین مدت در سال گذشته کمتر می‌باشد. ریل همچنین در مقایسه با معیارهای بین‌المللی وضعیت بدی داشته و از زمان توافقنامه ۱۴ ژوئیه ۴ درصد از ارزش خود را در بازار آزاد و ۲ درصد از ارزش رسمی خود را نسبت به دلار آمریکا از دست داده (نمودارهای ۳ و ۴ را ببینید). اما نباید این علائم را طوری درک کنیم که علامتی از بدبینی در مورد احتمال شکست توافقنامه هسته‌ای باشد و یا احتمال معافیت بعدی از تحریم‌ها. در حقیقت خوشبینی سرمایه‌گذاران نسبت به این توافقنامه به دلیل عواملی که در جهت عکس عمل می‌کنند از میان رفته.

شرکت‌های ایرانی سالهای سختی را پشت سر گذاشته‌اند و خسته‌اند. افزایش مخارج انجام معاملات و کاهش تقاضا و کمبود اعتبارات محیط معاملات تجاری در چهار سال گذشته را شکل داده‌اند. شرکت‌ها کالاهای زیادی را انبار کرده‌اند و به سختی می‌توانند بدهی‌های خود را بپردازند. آنها می‌دانند که هنوز کاملاً از سخت‌ترین مراحل عبور

نکرده‌اند و این مسئله وضعیت بازار را نیز تحت تأثیر قرار داده.

کاهش غیر قابل انتظار قیمت نفت نیز آثار بدی داشته. در این ماه قیمت نفت به کمترین میزان خود در شش ماه گذشته رسید. قیمت نفت از ماه ژوئیه ۸ تا ۱۰ دلار کاهش یافته و از همین زمان در سال گذشته تا به حال نصف شده. واضح است که این وضعیت به درآمدها ضربه زده و همچنین باعث کاهش انتظارات در دوران بعد از تحریم‌ها شده. بودجه دولت بر اساس این فرضیه مورد توافق قرار گرفته بود که قیمت نفت بشکته‌ای ۷۲ دلار خواهد بود و این به معنی کسری ۳,۸ درصدی بودجه مالی تا پایان سال بود. این بیشترین کسری بودجه از زمان جنگ ایران و عراق بود و دولت بر سر دو راهی قرار گرفته چرا که یا می‌تواند از طریق چاپ پول این خلاء را پر کند و یا می‌تواند با استفاده از منابع مالی پر ارزش بخش خصوصی این کار را انجام دهد. تا تعهدات خود مبنی بر برخورد با تورم را نقض نکند دولت راه حل دوم را انتخاب کرده و این باعث شده تا شرکت‌های بخش خصوصی با کمبود اعتبارات مواجه شوند.

سرمایه‌گذاران همچنین می‌دانند که وقتی که تحریم‌ها در سال ۲۰۱۶ برداشته شوند اقتصاد ایران در سطح کلان با وزش تندبادهای مخالف مواجه خواهد شد. ادامه وضعیت نامشخص منطقه یورو و کاهش رشد چین در ماه گذشته به شدت به سهام در سطح جهان فشار وارد آورده‌اند و این نوع ریسک‌ها کماکان در سال آینده نیز وجود خواهد داشت. کاهش رشد چین بخصوص بر قیمت منابع هیدروکربونی و صادرات منابع معدنی ایران تأثیر خواهد گذاشت. به علاوه صندوق بین‌المللی پول پیشبینی نموده که نرخ تورم در ایران در سال ۲۰۱۶ افزایش یابد و این به معنی محدود ماندن گزینه‌های دولت برای استفاده از محرک‌های مالی می‌باشد.

به هر صورت سرمایه‌گذاران به خوبی می‌دانند که سود حاصل از توافقنامه هسته‌ای چه خواهد بود: افزایش ناگهانی و مثبت تقاضا و بهبود وضعیت ذخیره بین‌المللی و فرصتی برای تغییر دادن وضعیت اقتصادی در دراز مدت. محاسبات انجام شده در مورد ارزش سرمایه‌های ایران که بر اساس توافقنامه هسته‌ای آزاد خواهد شد حاکی از آن است که ارزش اینها بین ۱۵۰ تا کمتر از ۳۰ میلیارد دلار می‌باشد. محاسبه دوم بر اساس اظهارات وزیر دارایی ایران می‌باشد که گفته اکثر منابع پولی ایران در حساب‌های خارجی تا به حال یا برای مخارج بعدی و یا به عنوان کمک هزینه برای اخذ وام برای اجرای سرمایه‌گذاری‌های مشترک اختصاص یافته. ناظران امور به خوبی می‌دانند که مقامات هندی تحت فشار قرار دارند تا با یک پرداخت ۶,۵ میلیارد دلاری موافقت کنند و شرکت نفتی امارات متحده عربی اینوک بیش از ۵ میلیارد دلار بدهی دارد. شرکت نفتی انگلیسی-هلندی شل قول داده که پرداخت ۲,۳ میلیارد دلاری خود را که هنوز صورت نگرفته بلافاصله بعد از آن که این کار از نظر قانونی میسر شود انجام دهد. این پرداخت‌ها به خزانه دولت حداقل به طور غیر مستقیم از طریق شرکت ملی نفت ایران یک ثروت باد آورده‌ای خواهند بود. به احتمال قوی مسئولین از این پول‌ها فعلاً برای تقویت منابع مالی خود استفاده خواهند نمود و اقتصاد را برای مقابله با نوسانات نرخ تبادل ارز و یا مقابله با یک بحران بانکی تقویت خواهند کرد. جامعه بزرگ ایرانیان خارج از کشور احتمالاً منابع مالی دیگری را فراهم خواهد نمود. برخی از تحلیلگران عقیده دارند که این منابع مالی ۲۰ میلیارد دلار دیگر فراهم خواهد نمود و این منابع تأثیر مستقیم‌تری بر سر فعالیت‌های اقتصادی خواهد داشت.

به جز انتقال سرمایه صنایع ایران در انتظار اند تا صادرات بعد از باز شدن کانال‌های مالی به سرعت افزایش یابد. خبرگزاری بین‌المللی انرژی پلاتس محاسبه نموده که منابعی را که ایران در خارج از سواحل خود انبار کرده شامل ۵۳ میلیون بشکه نفت و میعانات می‌شود و به علاوه آن سه تانکری وجود دارند که نامرئی مانده‌اند. ارزش بالقوه منابع حاصل از فروش این سهام به اجرای برنامه‌های میان مدت ایران برای افزایش حجم تولیدات خود کمک خواهد کرد. اما ریسک ناشی از بازگشت ایران به بازار باعث خواهد شد تا آنها محتاطانه عمل کنند. صنایع غیر نفتی ایران با چنین ریسک‌هایی مواجه نیستند و از نرخ ارز تبادل ریال برای بازگرداندن هر چه سریعتر محصولات خود به بازارهای بین‌المللی در سال آینده استفاده خواهند کرد.

مسئولیت مدیریت وضعیت اقتصادی ایران در حال انتقال از روسای امور سیاست خارجی به مدیران اقتصادی می‌باشد. تیم اقتصادی آقای روحانی تصمیم درستی گرفته و بر بهبود محیط تجاری و به کارگیری و قدرتمند نمودن بخش خصوصی تمرکز نموده. وزارت اقتصاد برنامه‌های خود برای افزایش رتبه کشور از نظر تسهیل معاملات تجاری را

منتشر نموده و از روش‌های بانک جهانی برای برخورد با فساد و پیچیدگی مقررات و قوانین ایران پیروی نموده. ایران انتظار دارد تا مدل جدید قراردادهای نفتی بین‌المللی خود را در این ماه تکمیل کند. هدف این مدل بهبود شرایط برای تشویق سرمایه‌گذاران خارجی و زمینه‌سازی برای همکاری‌های راهبردی با شرکت‌های نفتی بین‌المللی می‌باشد. قانون اخذ مستقیم مالیات با هدف برخورد با سوء استفاده از نظام مالیاتی کشور صورت گرفته. محاسباتی که اخیراً صورت گرفته نشان می‌دهد که نصف اقتصاد ایران مالیات نمی‌دهد و این شامل سازمانهای وابسته به دولت نیز می‌شود. این تدابیر اتخاذ شده برای شروع کار خوب است اما برخی از تحلیلگران عقیده دارند که تبدیل اقتصاد منزوی شده و راکد و ناکارآمد ایران به یک اقتصاد پویایی در حال توسعه کاری نشدنی است. اما نباید از یاد برد که چنین سخنانی در مورد قرارداد هسته‌ای با گروه سه کشور اروپایی +۳ نیز گفته می‌شد.

Fig 1. Iranian stock exchange (Tedpix All-share)

04-May-15 to present

Fig 2. Iranian stock exchange (Tepix All-share)

01-Oct-14 to present

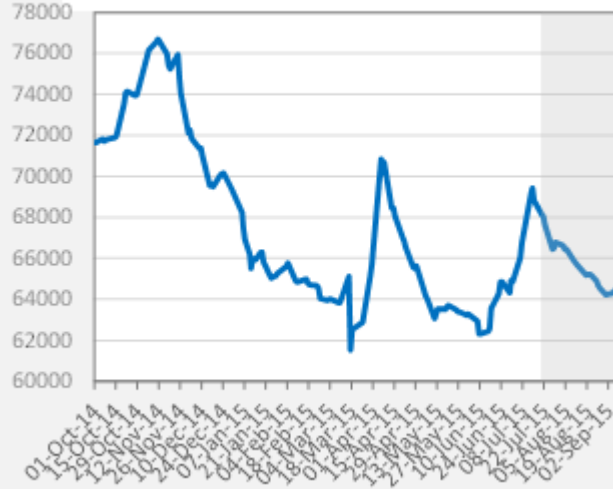

Fig 3. Iranian rial:USD exchange rate

(market and official rates, 20- Oct-14 to present)

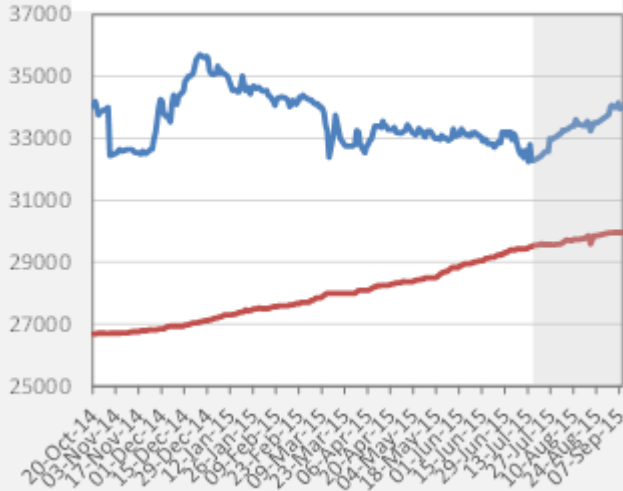

Fig 4. Iranian rial:USD exchange rate

(market rate, 3-May-15 to present)

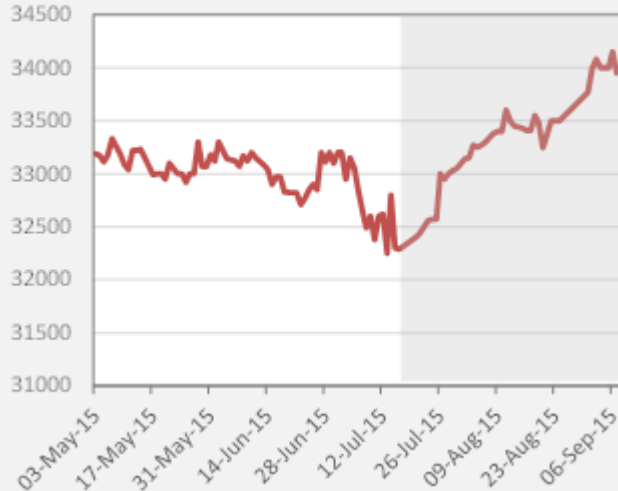

Fig5. Brent crude oil price (\$pbl)
January 2014 to present

